

содержанию характеристики преступлений террористического характера, элементов криминалистической характеристики террористического акта и их корреляционных связей. Автор обосновывает и раскрывает содержание таких структурных элементов характеристики преступлений террористического характера как способы совершения преступлений террористического характера; характеристика личности преступника (террориста) типичные следы преступлений террористического характера; характеристика личности потерпевшего (жертвы) обстановка совершения преступлений террористического характера (место, время и другие обстоятельства).

Ключевые слова: преступление, терроризм, террористический акт, личность преступника, личность потерпевшего.

Skuba G., Karpinska N. On the Issue of Forensic Characteristics of Terrorist Crimes. The article analyzes the theoretical and legal approaches to the content characteristics of terrorist crimes, elements of criminological characteristics of a terrorist act and the correlation connections between them. An accurate and comprehensive criminological characterization of the issue provides further opportunities for constructing investigative and operational versions, identifying a set of the essential paramount investigative actions and operational-search methods. The author substantiates and reveals the content of such structural elements of the criminological characteristics as the means of committing terrorist crimes, laying emphasis on individual characteristics of a criminal (terrorist), typical traces of terrorist crimes, characteristics of the injured person (the victim), setting of the terroristic acts (place, time and other circumstances).

Key words: crime, terrorism, act of terrorism, personality of a criminal, the victim's identity.

УДК 347.627 (477)

Р. Хобор

Підстави визнання шлюбного договору недійсним за цивільним та сімейним законодавством України

У статті розглянуто як загальні, так і спеціальні підстави визнання шлюбного договору недійсним. Обґрунтовано можливість конвалідації шлюбного договору щодо якого недотримана вимога про його нотаріальне посвідчення. Встановлено, що передбачене ч. 1 ст. 203 ЦК України поняття «невідповідність актам цивільного законодавства» включає в себе неможливість регулювання шлюбним договором особистих немайнових прав і обов'язків, неможливість передбачення невідповідних для одного з подружжя умов, неможливість врегулювання у шлюбному договорі відносин з передання у власність одному з подружжя нерухомого майна, права на яке підлягає державній реєстрації. Встановлено доцільність виключення ч. 5 ст. 93 СК України.

Ключові слова: шлюбний договір, подружжя, правочин, недійсність, правові наслідки, нотаріальна форма, двостороння реституція.

Постановка наукової проблеми та її значення. Відповідно до ст. 103 СК України шлюбний договір може бути визнаний недійсним за рішенням суду з підстав, встановлених ЦК України. Так, І. В. Жилінкова всі випадки визнання шлюбного договору недійсним зводила до наступних: а) договір суперечить положенням законодавчих актів, а також моральним засадам суспільства; б) в шлюбному договорі відсутній неналежний суб'єктний склад; в) невідповідність волі і волевиявлення в правочині; г) недотримання нотаріальної форми укладення; д) фіктивність шлюбного договору; е) порушення прав неповнолітніх дітей [1, с. 143].

Разом із тим, СК України містить низку спеціальних умов, порушення яких, без сумніву, слугуватиме підставою визнання шлюбного договору недійсним. Метою цієї статті вважаємо узагальнення таких підстав для визнання шлюбного договору недійсним за чинним цивільним та сімейним законодавством.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Зокрема, всі підстави визнання шлюбного договору недійсним можна звести до наступних: 1) порушення нотаріальної форми договору, а також укладення шлюбного договору неповнолітніми неемансипованими особами, які вступають у шлюбні відносини без згоди їхніх батьків або піклувальника (ст. 92, 94 СК, ст. 222 ЦК); 2) неналежний суб'єктний склад (укладення договору недієздатними особами, або такими, що не мають необхідного обсягу дієздатності) (ст. 221, 223, 226 ЦК); 3) зменшення обсягу прав дитини, які встановлені СК України (ч. 4 ст. 93 СК); 4) включення умов, які ставлять одного з подружжя у надзвичайно не вигідне матеріальне становище (ч. 4 ст. 93 СК) або укладення шлюбного договору під впливом тяжкої обставини (ст. 233 ЦК); 5) укладення договору під впливом обману або насильства (ст. 230, 231 ЦК); 6) помилка однієї зі сторін договору (ст. 229 ЦК); 7) порушення шлюбним договором положень закону (наприклад, включення в договір положень, що стосуються особистих прав і обов'язків подружжя, їх неповнолітніх дітей тощо) [2, с. 179; 3, с. 254]. Виходячи із цього, детально зупинимося на найбільш поширених у практиці умовах недійсності шлюбного договору та їх правових наслідках.

Отже, недійсність шлюбного договору при недотриманні нотаріальної форми його укладання регламентується цивільним і сімейним законодавством. Так, ст. 94 СК України встановлює необхідність письмової форми договору і його нотаріального посвідчення. Недотримання цієї вимоги тягне за собою недійсність договору. Тобто, він не породжує тих правових наслідків, настання яких бажали сторони, а навпаки, породжує ті, які сторони не бажали, але які прямо вказані в законі. Як наслідок, кожна зі сторін має повернути іншій стороні все що було отримане за шлюбним договором (у натурі чи у грошовому еквіваленті) – двостороння реституція. Такий правочин є нікчемним незалежно від визнання його таким у судовому порядку [4, с. 112]. Водночас в практиці укладення шлюбних договорів непоодинокими є випадки, коли одна зі сторін приступила до виконання або вже частково виконала умови шлюбного договору, який підписаний, але не посвідчений нотаріально (наприклад, передача одним із подружжя будинку, що належав йому на праві приватної власності, у спільну власність подружжя). В такому випадку суд вправі на вимогу сторони, яка почала виконувати умови шлюбного договору (чи виконала його частково), визнати договір дійсним.

Для задоволення такого позову про визнання шлюбного договору дійсним повинні бути дотримані такі умови, як: 1) наявність домовленості щодо істотних умов договору; 2) наявність письмових доказів такої домовленості; 3) повне або часткове виконання договору; 4) ухилення однієї зі сторін від нотаріального посвідчення такого договору. Як слушно з цього приводу зазначається в юридичній літературі, якщо в судовому порядку хоча б одна з цих умов не буде підтверджена, тобто буде встановлена її відсутність, то у позові про визнання договору дійсним буде відмовлено [5, с. 185].

З цього приводу слід зазначити про існування й критики можливості визнання у судовому порядку дійсним правочину [6, с. 81]. Більше того вказується, що порушення нотаріальної форми правочину є правопорушенням, яке повинно каратися недійсністю правочину. Так, Ф. С. Хейфець вважає не виправданим, що у випадках коли закон не допускає реабілітації через недотримання простої письмової форми і пов'язує з цим обов'язкову недійсність правочину, допускається визнання дійсним правочину не посвідченого нотаріально [7, с. 89].

Як видається, така різка критика інституту конвалідації шлюбного договору, щодо якого недотримана вимога про його нотаріальне посвідчення, позбавлена вагомих підстав. З цього приводу більш переконливою є позиція вітчизняної дослідниці проблем визнання правочину недійсним С. М. Іванової, що у випадках, коли розглядається питання про можливість визнання дійсним такого правочину, також вирішується питання доказуваності вчинення правочину щодо якого передбачена обов'язкова письмова форма. Таким чином, нікчемність правочинів вчинених із порушенням обов'язкового нотаріального посвідчення може бути спростована відповідним рішенням суду про визнання такого правочину дійсним [4, с. 114–115].

Виходячи зі змісту ч. 1 ст. 203 ЦК України, недійсним є правочин, який не відповідає вимогам цивільного законодавства, інтересам держави та суспільства, а також його моральним засадам. Слід зазначити, що норма цієї статті є комплексною, оскільки встановлює не окремий випадок недійсності договору, а охоплює й інші підстави. Так, в літературі зазначається, що недійсним є правочин, що не відповідає вимогам законодавства та в якому порушена хоча б одна з умов його дійсності, а саме: правомірність правочину, дієздатність учасників, співпадіння волі та волевиявлення, відсутність пороку волі, дотримання форми правочину, дотримання вимог інших нормативних актів, які стосуються цього правочину [8, с. 106].

Виходячи із наведеного можемо припустити, що передбачене ч. 1 ст. 203 ЦК України поняття «невідповідність актам цивільного законодавства» включає в себе порушення будь-яких передбачених СК України заборон (щодо неможливості регулювання шлюбним договором особистих немайнових прав і обов'язків, неможливості передбачення невідповідних для одного з подружжя умов, неможливості врегулювання у шлюбному договорі відносин з передання у власність одному з подружжя нерухомого майна, права на яке підлягає державній реєстрації тощо) щодо змісту та порядку укладення шлюбного договору.

Загалом же в судовій практиці порушення, встановлених СК України щодо шлюбного договору обмежень, вважаються автоматичним порушенням ч. 1 ст. 203 ЦК України. З цього приводу не витримує критики визначений у ч. 5 ст. 93 СК України законодавчий підхід, за яким за шлюбним договором не може передаватися у власність одному з подружжя нерухоме майно та інше майно, право на яке підлягає державній реєстрації. Як зазначає з цього приводу З. В. Ромовська, викликає подив і заперечення ч. 5 ст. 93 СК, згідно з якою за шлюбним договором не може передаватися у власність одному з подружжя нерухоме та інше майно, право на яке підлягає державній реєстрації [9, с. 205]. Це положення спрямоване на обмеження прав подружжя щодо самостійного вирішення своїх майнових прав. Законодавець знову намагається «захистити» членів подружжя від самих себе, «порівняти» їх права, зробити неможливою ситуацію, коли майно передаватиметься у власність лише одного з них, щоб запобігти зловживанню правом. Таким чином, законодавець робить спробу перестрахуватися і включити до закону норму, що забезпечує певний паритет майнових прав подружжя [10, с. 79].

В юридичній літературі існують спроби знайти відповіді на неповністю зрозумілий підхід законодавця, пояснюючи це тим, що у ч. 5 ст. 97 СК закріплене загальне правило про те, що сторони можуть включати до шлюбного договору будь-які умови щодо правового режиму майна, якщо вони не суперечать моральним засадам суспільства, а ч. 5 ст. 93 СК містить імперативне правило щодо неможливості передачі у власність одному із подружжя майна, право на яке підлягає державній реєстрації. З цього випливає висновок про те, що включення такої умови в шлюбний договір суперечитиме моральним засадам суспільства [11, с. 73].

З метою заміни вищенаведеного підходу в юридичній літературі неодноразово пропонувалося виключити ч. 5 ст. 93 СК України, як таку, що істотно звужує сферу договірної свободи сторін шлюбного договору та обумовлює необхідність оформляти відносини з передачі одним із подружжя іншому нерухомого чи іншого майна, яке підлягає державній реєстрації, додатковим договором про його відчуження [2, с. 158].

Як видається, виключення ч. 5 зі ст. 93 СК України повинно проводитись паралельно із внесенням змін в інші законодавчі акти України, якими регулюється порядок реєстрації речових прав на нерухоме майно. Так, у відповідності до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» нерухоме майно підлягає обов'язковій державній реєстрації. Згідно «Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів, усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів», затвердженого Постановою Кабінету міністрів України від 07.09.1998 року №1388, автомобіль підлягає обов'язковій державній реєстрації.

У наведених нормативно-правових актах державна реєстрація здійснюється на підставі документу, що встановлює або змінює таке право, перелік яких наведено та серед яких шлюбний договір відсутній, а тому не може бути підставою для такої реєстрації та зміни змісту прав. Зважаючи на це, пропонуємо ч. 1 ст. 27 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» доповнити окремим пунктом такого змісту: «Державна реєстрація права власності та інших речових прав проводиться на підставі укладеного в установленому законом порядку шлюбного договору, за яким у власність одного з подружжя передається нерухоме майно, речові права на яке підлягають державній реєстрації». Як вбачається, поки запропоновані зміни не знайдуть свого відображення у законодавстві, суди зобов'язані визнавати недійсними договори, укладені всупереч вимог ч. 5 ст. 93 СК України.

Згідно зі ст. 226 ЦК України правочин вчинений недієздатною фізичною особою без згоди її опікуна є нікчемним. Виходячи з цього шлюбний договір, укладений такою особою, також є недійсним з моменту його укладання і належить до правочинів із вадами суб'єктного складу. Це означає, що для визнання його недійсним достатньо самого факту укладання договору недієздатною особою. Кожна зі сторін за таким договором повинна повернути іншій стороні все отримане в натурі, а у разі неможливості повернення в натурі, повернути його у грошовому еквіваленті. Крім того,

дієздатна особа, за умови, що вона знала або повинна була знати про недієздатність іншої сторони, повинна відшкодувати понесені недієздатною стороною витрати, втрату чи пошкодження її майна.

Конвалідація шлюбного договору, вчиненого недієздатними особами, відбувається шляхом схвалення цього правочину опікуном. Так само передбачається ч. 2 ст. 226 ЦК визнання дійсним правочину, вчиненого недієздатною особою у судовому порядку. Щоправда існує застереження про те, що позов про визнання дійсним правочину вчиненого недієздатною особою, може пред'явити тільки опікун недієздатної особи (ч. 2 ст. 226 ЦК).

Особливим правовим наслідком укладення шлюбного договору дієздатною особою із недієздатною є обов'язок дієздатної особи відшкодувати опікунові недієздатної фізичної особи або членам її сім'ї моральну шкоду, якщо буде встановлено, що вона знала про психічний розлад або недоумство другої сторони або могла припустити такий її стан. Позов про відшкодування моральної шкоди пред'являється вказаними особами.

Що стосується укладання шлюбного договору з особою, яка є обмежено дієздатною, то згідно зі ст. 223 ЦК України договір може бути визнаний недійсним у судовому порядку за позовом заінтересованої особи (батьків, усиновлювачів, піклувальника). Визнання такого договору недійсним тягне за собою наслідки передбачені ч. 3 ст. 223 ЦК України. Такий правочин належить до оспорюваних, оскільки за відсутності позову заінтересованої особи він буде вважатися дійсним. Разом з тим дія ст. 223 ЦК України не поширюється на правочини, за якими особа, обмежена у дієздатності, отримує майно без надання взамін свого (отримання дарунку, прийняття спадщини, безоплатне користування майном тощо) [5, с. 178].

Цивільне законодавство виділяє також удавані правочини. Наприклад, шлюбний договір, укладений з метою приховати інший правочин, може бути визнано удаваним. Удаваний правочин, як і фіктивний, сам по собі юридичних наслідків не породжує. Укладаючи удаваний правочин, особи маскують інший правочин, який у свою чергу може бути незаконним чи правомірним. У будь-якому випадку, відповідно до ст. 235 ЦК України, якщо правочин укладено з метою приховати інший правочин, який сторони насправді вчинили, то застосовуються правила, що регулюють той правочин, який сторони дійсно мали на увазі.

Крім цього, за рішенням суду недійсним може бути визнаний шлюбний договір, що був укладений під впливом обману, помилки, насильства, тяжкої обставини тощо. Заінтересована сторона повинна довести в суді обставини, на які вона посилається, факти, які підтверджують, що особа діяла під впливом помилки, обману або насильства. Так, недійсним може бути визнано й шлюбний договір, укладений у випадках, коли одна зі сторін помилася щодо обставин, які мають істотне значення (ст. 229 ЦК).

В юридичній літературі під помилкою розуміється хибне, спотворене уявлення про осіб, істотні факти та обставини реальної дійсності [8, с. 118]. Від помилки слід відрізняти обман та введення в оману (ст. 230 ЦК), коли одна зі сторін шлюбного договору навмисно призводить другого з подружжя до помилки [12, с. 155]. Помилка сприяє спотвореному формуванню волі, так як за умови правильного уявлення про певні обставини фізичні особи не уклали б цей договір на таких самих умовах. При укладенні шлюбного договору помилка може мати місце у випадку, коли особи, які мають намір вступити в шлюбні правовідносини, укладають шлюбний договір, вважаючи, що це є обов'язковою умовою для укладення шлюбу. І, якщо чоловік переконує майбутню дружину в необхідності обов'язкового укладення шлюбного договору, без чого їхній шлюб вважатиметься недійсним, він тим самим вводить її в оману, що призводить до її помилки [13, с. 146].

Виходячи із відображеного у п. 19 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» роз'яснення, обставини щодо яких помилялася сторона правочину (ст. 229 ЦК) мають існувати саме на момент вчинення правочину. Особа на підтвердження своїх вимог про визнання правочину недійсним повинна довести, що така помилка дійсно мала місце, а також, що вона має істотне значення.

Наслідком визнання шлюбного договору недійсним із цієї підстави є двостороння реституція. Згідно з ч. 2 ст. 229 ЦК України сторона, за позовом якої правочин визнаний недійсним, вправі вимагати від другої сторони відшкодування витрат, втрати або пошкодження свого майна, але вона повинна довести, що помилка виникла з вини другої сторони. Таким чином, якщо вина не буде доведена, особа, за позовом якої правочин визнано недійсним, зобов'язана відшкодувати іншій стороні понесені нею витрати, втрату або пошкодження її майна.

Шлюбний договір, укладений внаслідок обману (дія чи бездіяльність сторони, спрямована на введення іншої сторони в оману з метою укладання договору, який є вигідним для сторони, яка вводить в оману), насильства (психічний чи фізичний вплив на особу чи його близьких з метою

примушення до укладання договору), погрози (вплив на психіку особи, шляхом заяв про заподіяння їй чи її близьким майнової, фізичної чи моральної шкоди у разі відмови від укладання договору) може бути визнаний недійсним за рішенням суду у разі звернення потерпілого чи інших уповноважених осіб [14, с. 157].

Щодо визнання правочину недійсним внаслідок обману, то при розгляді таких справ судами доцільно було б враховувати особливості особистих стосунків сторін шлюбного договору і засновану на цьому можливість зловживання недобросовісною стороною довірою і особистим ставленням іншої сторони, яка діяла добросовісно. Зокрема, таку позицію в своєму рішенні навів один із судів, визнаючи частково недійсним шлюбний договір як такий, що вчинений внаслідок обману позивача, який полягав у невірному перекладі та трактуванні умов шлюбного договору, складеному англійською мовою [15].

Щодо шлюбного договору, укладеного під впливом насильства, то ця підстава переплітається із вчиненням правочину під впливом тяжкої обставини чи на вкрай не вигідних умовах. Наприклад, чоловік погрожував своїй дружині, яка є важко хворою та на час укладення шлюбного договору доглядала за своєю неповнолітньою дитиною, що у разі незгоди із запропонованими ним умовами договору, остання втратить житло та він забере від неї дитину. Під впливом погрози та важких обставин дружина погодилася його підписати. За умовами шлюбного договору все майно, що було набуто в період шлюбу та за її кошти, переходить на праві приватної власності до чоловіка, а дружина отримає лише часткову компенсацію його вартості. Такий випадок є безумовною підставою для визнання шлюбного договору недійсним. Тобто, шлюбний договір може бути визнаний недійсним і у випадку, якщо особа змушена була його укласти на вкрай не вигідних для себе умовах внаслідок збігу тяжких обставин (ст. 233 ЦК).

Разом із тим в юридичній літературі наголошується на недоцільності ототожнення настання надзвичайно не вигідного матеріального становища в однієї зі сторін шлюбного договору (ч. 4 ст. 93 СК) та укладення шлюбного договору під впливом тяжкої обставини чи на вкрай не вигідних умовах (ст. 233 ЦК). Основні відмінності тут вбачаються у тому, що в першому випадку обставин, під впливом яких одна зі сторін укладає шлюбний договір на не вигідних для себе умовах, на момент укладення шлюбного договору не існує. Тобто при визнанні недійсним шлюбного договору як такого, що ставить одну зі сторін у надзвичайно не вигідне матеріальне становище, доводити вплив відповідної тяжкої обставини при його укладенні не потрібно, достатньо факту ставлення одного з подружжя у надзвичайно не вигідне матеріальне становище, що виникло в результаті дії цього договору. При укладенні ж кабального правочину особа, чії права при цьому порушуються, усвідомлює це, але змушена в силу обставин вчинити відповідні дії, її право порушується відразу в момент її укладення [13, с. 151].

Як видається, відсутність законодавчого розмежування цих двох понять створює певні труднощі на практиці. Зокрема, у випадку, коли один з подружжя внаслідок обраного договірного режиму повністю позбавляється права власності на майно, що було спільно набуто подружжям в період шлюбу, судді при розгляді подібних справ керуються не матеріальним положенням подружжя до шлюбу, а можливою часткою в майні одного з подружжя при застосуванні законного режиму [16, с. 10].

Слід зазначити, що позови про визнання шлюбного договору недійсним із зазначеної підстави на практиці є найбільш поширеними. Враховуючи наведене варто наголосити, що визнання шлюбного договору недійсним не впливає на долю шлюбу. Натомість визнання шлюбу недійсним тягне за собою недійсність шлюбного договору. Це є свідченням залежності шлюбного договору від факту існування шлюбу та певну підпорядкованість першого другому.

Джерела та література

1. Жилинкова И. В. Брачный договор / И. В. Жилинкова. – Харьков, 2005. – С. 143.
2. Олійник О. С. Шлюбний договір: порівняльно-правовий аналіз законодавства різних правових систем : дис. канд. ... юрид. наук: 12.00.03 / О. С. Олійник. – Івано-Франківськ, 2009. – С. 179, 158.
3. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України: Авт. колектив Багач Е. М., Білоусов Ю. В., Ватрас В. А., Давидова Н. О., Кодинець А. О. – К.: Ліга 2010. – С. 254.
4. Іванова С. М. Визнання недійсним правочину як спосіб захисту цивільних прав та інтересів за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. – К., 2014. – С. 112, 114–115.
5. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К.: Істина. – С. 185, 178.

6. Рабинович Н. В. Недействительность сделок и ее последствия / Н. В. Рабинович. – Л.: узд-во ЛГУ, 1960. – С. 81.
7. Хейфец Ф. С. Недействительность сделок по российскому гражданскому праву / Ф. С. Хейфец. – Изд. 2-е, доп. М.: Юрайт-М, 2001. – С. 89.
8. Гражданский кодекс Украины: Научно-практический комментарий / Е. О. Харитонов (ред.) – Х.: ООО «Одиссей», 2000. – С. 106, 118.
9. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар / З. В. Ромовська. – К.: Ін-юре, 2003. – С. 205.
10. Базова Т. П. Житлові права подружжя за Сімейним кодексом України / Т. П. Базова // Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України: Зб. наук. праць. – К.: Ксилон, 2006. – С. 79.
11. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / за ред. Червоного Ю. С. – К.: Вид. Істина, 2003. – С. 73.
12. Вільнянський С. Й. Радянське цивільне право : [учбовий посібник] / С. Й. Вільнянський. – Х.: Вид-во Харківського університету, 1966. – Ч. 1. – С. 155.
13. Гаро Г. О. Шлюбний договір як інститут сімейного права України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Г. О. Гаро. – Київ, 2012. – С. 146, 151.
14. Ульяненко О. О. Шлюбний договір у сімейному праві України : дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. / О. О. Ульяненко. – К., 2003. – С. 157.
15. Рішення Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська у справі № 403/12920/12 12 листопада 2013 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/47938892>.
16. Гонгало Б. М. Брачный договор. Комментарий семейного и гражданского законодательства. [Изд. 2-е, перераб. и доп.] / Б. М. Гонгало, П. В. Крашениников. – М.: Статут, 2004. – С. 10.

Хобор Р. Основания признания брачного договора недействительным по гражданскому и семейному законодательству Украины. В статье рассмотрены как общие, так и специальные основания признания брачного договора недействительным. К специальным условиям, нарушение которых будет служить основанием для признания брачного договора недействительным, предложено относить следующие: 1) нарушение нотариальной формы договора; 2) ненадлежащий субъектный состав; 3) уменьшение объема прав ребенка, установленных Семейным кодексом Украины; 4) включение условий, которые ставят одного из супругов в чрезвычайно невыгодное материальное положение или заключение брачного договора под влиянием тяжелого обстоятельства; 5) заключение договора под влиянием обмана или насилия; 6) ошибка одной из сторон договора; 7) нарушения брачным договором положений закона. Обоснована возможность конвализации брачного договора, заключенного с нарушением требования о его нотариальном удостоверении. Установлена целесообразность исключения ч. 5 ст. 93 Семейного кодекса Украины, поскольку она существенно сужает сферу договорной свободы сторон брачного договора, и обоснована возможность передачи в собственность по брачному договору одному из супругов недвижимого имущества, право на которое подлежит государственной регистрации.

Ключевые слова: брачный договор, супруги, сделка, недействительность, правовые последствия, нотариальная форма, двусторонняя реституция.

Khobor R. Grounds for Recognition of the Prenuptial Agreement Invalid in the Civil and Family Legislation of Ukraine. The article describes both general and specific reasons allowing to recognize marriage contract (prenuptial agreement) invalid. The specific conditions, the violation of which will serve the basis for the recognition of the prenuptial agreement invalid, include the following items: 1) violation of the notarial form of the contract; 2) improper subject structure; 3) decrease in children's rights established by the Family Code of Ukraine; 4) the inclusion of the issues that put one of the spouses into an extremely unfavorable financial situation or concluding the marriage contract under the influence of heavy circumstances; 5) signing of the contract under the influence of fraud or violence; 6) an error of one of the parties to the contract; 7) violation of the law provisions by the marriage contract. The article highlights the possibility of the marriage contract convalidation concluded with violation of the requirements for notarial certification. The author proves the expediency of exceptions in Part 5, Art. 93 of the Family Code of Ukraine, as it significantly reduces the scope of the contractual freedoms of the parties of the prenuptial

agreement, and substantiates the possibility of transferring ownership of immovable property to one of the spouses in accordance with the marriage contract, in case this right is the subject to state registration.

Key words: prenuptial agreement, spouse, deal, invalidity, legal implications, notarial form, double-sided restitution.

УДК 343.54:343.85

Д. Хомич

Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам проти моральності

Статтю присвячено теоретичним аспектам визначення сутності злочинів проти моральності та їх попередження. Розглянуто основні напрями роботи правоохоронних органів щодо попередження злочинів проти моральності. Запропоновані загально-соціальні заходи запобігання злочинам проти моральності як сукупність економічних, політичних, організаційних, інформаційних та інших заходів, які забезпечують розвиток суспільства, обмеження криміногенно-небезпечного протистояння у суспільстві, зміцнення економіки, нейтралізацію чинників виникнення криміногенних середовищ у суспільстві.

Ключові слова: моральність, злочин, протидія, спеціальні заходи запобігання злочинам.

Постановка наукової проблеми. Вивчення злочинів проти моральності набрали актуальності від часу розпаду радянського союзу та здобуття Україною незалежності. Саме тоді стан моральності в суспільстві став помітно знижуватися. Це явище закономірно зумовлене зламом ідеологічних формацій та всієї системи ціннісних орієнтацій взагалі.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Злочинами проти моральності займалися такі вчені як А. Ландіна, В. Дзундза, І. Головка, В. Макаров, І. Бандурка, М. Міщенко, Л. Кучанська, Б. Одайник, С. Репецький, О. Рябчинська, Л. Плотнікова, С. Денисов, Н. Семчук, П. Сердюк, В. Кузнецов, І.Ткаченко та ін.

Виклад основного матеріалу. Основою захисту моральності в світі складають міжнародні нормативно-правові акти, які забезпечують дотримання основних прав і свобод людини:

- Загальна декларація прав людини (1948 р.),
- Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.),
- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966 р.),
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.) тощо.

Вищезазначені акти вміщують подібні положення стосовно можливості обмеження проголошених прав тільки на законних підставах і виключно з метою «задоволення справедливих вимог моралі», «захисту здоров'я чи моралі», «охорони здоров'я чи моральності населення».

Законодавче визнання злочинів проти моральності та встановлення за них кримінальної відповідальності є цілком обумовленим та виправдовується ключовим підставами і принципом криміналізації. Однак потреба криміналізації окремих злочинів проти моральності спричинює суперечки в науковому колі.

Зважаючи на властивості та специфіку злочинів проти моральності, кримінологічна характеристика останніх має містити характеристику кількісно-якісних показників, а саме: рівень, структуру, інтенсивність і динаміку даного виду суспільно небезпечних діянь, кримінологічний аналіз особи тих, хто вчиняє злочини проти моральності, дані про латентність та її причини, а також аналіз детермінант, зокрема причин та умов вчинення злочинів даної групи.

Злочини проти моральності мають середній рівень латентності. Зазначимо, що показник латентності окремих злочинів цієї групи може суттєво різнитися, це можна пояснити виходячи як з тяжкості самого правопорушення, так і з наявності осіб, яких торкається це діяння. Отже, першорядним чинником, який впливає на розвиток множини латентних злочинів проти моральності є неуніфіковане коло можливих потерпілих, і як наслідок, те що за цією групою злочинів закріпився статус «злочинів без жертв» та небажання громадян апелювати до правоохоронних органів.